

Les cabanyes: espais de jocs identitaris

Observant el joc dels infants, aviat ens adonem de com troben i ocupen els espais on poden entrar, sortir, refugiar-se, sentir-se acollits, amagar-se, prendre distància... Espais que conviden a entrar i a compartir emocions, experiències, relacions amb els altres infants. Podríem dir que és un joc? Una representació? Una necessitat?

Un joc i una construcció que sens dubte està inscrita en el nostre ADN i ens trasllada a les recerques que ens mostren les coves prehistòriques i els museus arqueològics sobre els inicis de la idea de poblament, de territori. En els nostres orígens com a espècie vam trobar aixopluc en les coves que descobríem a la natura. A més de l'aixopluc, la cova representava el lloc de trobada d'una comunitat que s'organitzava en clans que cooperaven per alimentar-se i defensar-se dels perills garantint la seva supervivència. Amb el temps, a mesura que van anar evolucionant els coneixements, la humanitat va ser capaç de crear els seus propis habitatges començant per petites cabanyes construïdes amb materials vegetals fins a descobrir la construcció a partir de la tova a base de la barreja del fang i la palla que va fer possible la creació dels primers pobles i ciutats.

Els infants, amb el seu interès per les cabanyes, ¿estan reproduint de forma espontània aquest procés? Les trobem observant els jocs dels infants en espais naturals. Les hem vist en molts països durant els viatges d'estudi, i hem recollit moltes iniciatives de propostes que sense anar molt lluny ja trobem a les nostres escoles i en el lleure. Podem dir que hi ha una relació entre l'expressió del goig de construir i trobar com a refugi l'espai d'una cabanya.

"L'any passat vaig fer casals a una escola amb nens de 7-8 anys. Vam anar al Sot de l'Infern. Va ser un dia genial! Els nens i nenes van donar una volta pel bosc i van descobrir unes branques pel terra. Van decidir entre uns quants fer una cabanya! El meu company va ajudar-los a arrossegar les branques i a crear el seu amagatall. Jo el vaig veure ja construït ja que estava amb uns altres nens/es que jugaven amb un petit riuet que s'havia format de l'aigua que sortia de l'aixeta. Al cap d'una estona em vaig apropar a veure que feien i vaig descobrir la seva construcció. Em van convidar a passar i em van explicar tot el que feien. Va ser molt interessant! Van organitzar-se tasques: caçadors/es, cuiners/es, exploradors/es, etc. Vam començar a organitzar-nos, vam crear un nom per la nostra cabanya i fins i tot vam dinar en ella. A l'acabar de dinar van recollir tots els papers en una bossa i un encarregat (decidit per ells) va llençar-la a les escombraries. Vam crear una contrasenya perquè no volien que entrés ningú. Va ser genial poder veure com s'organitzaven i quina companyonia i quines ganes van posar amb la creació de la seva cabanya".
(Lourdes Domínguez)

Ens preguntem perquè els infants, des de ben petits, inclús en els inicis del seu joc del "tat", ens mostren en tantes situacions la necessitat d'amagar-se sota la taula, sota un banc, sota les faldilles d'una taula. Sense un disseny previ, des de ben petits, fan construccions espontànies al costat d'un arbre, aprofitant unes branques o amb unes teles i pals, amb caixes de fruites... La resposta a la pregunta la trobem observant i escoltant els infants. La imaginació, la creativitat, la transformació dels espais, l'expressió d'un llenguatge estètic propi elaborat a partir dels recursos que li ofereix l'entorn. Aquestes i altres observacions, ens han animat a fer recerques, a ser creadors i a fer possible que els infants trobin espais on puguin crear els seus caus.

Hem après molt de les aportacions de les escoles de bosc de Dinamarca. Hem pogut veure com una pila de troncs ben posats sota un arbre són una genialitat de construcció feta pels joves arquitectes. Espais construïts i reconstruïts on co-creen i juguen nens i nenes lliurement. Ells fan el seu projecte, sovint efímer, fent ús de la seva creativitat i de les seves necessitats. En la mateixa línia hem trobat cabanyes en altres indrets, en països molt més

freds, que ens mostren la importància de l'autonomia en el joc a l'aire lliure. Temps per jugar, per construir, per retrobar.

Podem aportar creacions que hem tingut l'oportunitat de trobar en diferents escoles que han aconseguit un canvi en els seus espais exteriors. Espais pensats però també espais en els que els infants han pogut imaginar.

Algunes idees

És un plaer que els infants puguin crear cabanyes fent ús de la seva imaginació i dels múltiples recursos que la natura els pot proporcionar: a partir de tenir plantes enfiladisses, arbustos, troncs de fusta, teles, caixes... El context amb els materials i l'actitud observadora de l'adult acompanyant aquestes iniciatives, aviat farà possible descobrir les primeres cabanyes que troben els infants més petits. Els amagatalls i espais on ens mostren el seu gust per estar-hi. Sovint sota una taula o cadira o dins d'una caixa.

En un entorn ric de material, aviat trobem les seves descobertes amb els seus companys a partir de l'instint de fer-se un tancat en molts dels seus jocs, utilitzant caixes de fruita de cartró, o amb robes. Si hi ha vegetació, de vegades sense cap intencionalitat, amb els seus jocs ja ens indiquen els llocs on es reproduiran els seus caus en els espais interiors i exteriors de l'escola.

Els infants, des d'abans dels tres anys, els agrada estar a prop de la mirada de l'adult per sentir-se segurs. Sovint en cantonades, llocs que no siguin de pas, llocs planers. Espais amb materials vegetals, amb troncs o amb robes, que deixin volar la imaginació. Estructures que permetin als infants reconstruir i retrobar l'espai per a la creació i recreació dels seus jocs.

Per als més petits, pensant i ubicant les cabanyes a l'espai exterior, la natura ens pot ajudar molt a definir i crear l'estructura que ho faci possible. Passejant pel nostre territori més proper trobarem la vegetació més adequada per ser sostenible o pel seu cultiu. Trobar l'arbust, l'enfiladissa, l'arbre adequat, ens fa ser descobridors de l'entorn natural que cadascú té més a prop. Amb la complicitat de les famílies, o altres col·laboradors, podem construir cabanyes amb canyes de bambú o material de poda.

Hi ha troncs interessants com el castanyer o l'avellaner. Cada fusta ens dona diferents possibilitats. Si observem les branques del castanyer són llises i gruixudes, el tronc robust i ample. La fusta de l'avellaner és flexible i les seves branques també són llises. Ambdós ens permetran crear una estructura ben definida i segura. El coneixement, l'acompanyament i la complicitat d'un bon coneixedor de les plantes del nostre entorn ens pot ajudar a trobar recursos per a l'èxit de la construcció.

Imaginem una estructura per construir una cabanya amb plantes enfiladisses. Quina estructura i quina enfiladissa escolliríem? quina seria la més adequada? Quines preguntes ens hauríem de fer abans?

Dos exemples: una enfiladissa i un arbust, la Mare-selva (*Lonicera implexa*) i la Fotinia (*Photinia "Red Robin"*)

La "mare-selva" és una enfiladissa que té un creixement molt ràpid i per aquest motiu sol utilitzar-se per cobrir murs i parets. A més a més, sol enramar-se pels troncs dels arbres amb facilitat. És important però, tenir en compte la ubicació de la cabanya, ja que per exemple, la "mare-selva" necessita ser ubicada en zones on predomina l'ombra. La mare-selva és una planta que ens permet anar observant el seu creixement, l'hauréu de lligar i

guiar i també podrem gaudir de l'agradable olor que desprenen les seves flors.

La Fotínia, és un arbust que necessita de la llum del sol per aconseguir intensificar els colors vermell i verd de les seves fulles. Els canvis que experimenten, tons vermellosos a la primavera i una àmplia gamma de verds durant l'any, fan que esdevingui una planta molt bella. A partir de l'estructura que va creant la pròpia planta, el seu ràpid creixement permetrà que anem donant-li la forma desitjada mitjançant la poda. D'aquesta forma podem crear parets altes, portes, crear racons acollidors, amagatalls...

Podríem fer un llistat d'arbustos interessants però ens sembla important passejar pels entorns més propers i descobrir les espècies que ens poden ser més útils en cada zona. Abans d'escollir un arbust determinat sempre cal comptar amb l'ajut i l'assessorament de professionals o persones expertes en el tema.

Les plantes formen una estructura que, amb altres elements, poden ajudar a crear aquest espai únic i que dona una identitat diversa i canviant. Podem utilitzar teles de diferents textures i colors, que permetran crear un espai de calidesa. Si tenim espai per fer diverses cabanyes, podem oferir-ne, per exemple, unes fetes amb plantes i, d'altres, amb teles. De ben segur suggeriran jocs diversos...

En el món del lleure, els infants més grans, a partir dels 7 o 8 anys, només necessitaran que posem al seu abast els materials, un context natural, el temps necessari, i ells sols seran capaços de construir les seves pròpies cabanyes. Pensem que a l'escola, a totes les edats, mai haurien de faltar aquest temps i aquestes construccions.

La participació i la complicitat per a la co-creació de tota la comunitat: escola, esplai, jardins públics i serveis integrats, etc. en aquest procés, farà l'experiència encara més rica, doncs permetrà que el projecte sigui sentit com a propi i, per tant, encara tingui més valor. Formar part de la construcció permet dissenyar el projecte entre tots, el seu manteniment, posar-se d'acord els uns amb els altres, formar part d'un projecte col·lectiu on cadascú aporta el seu granet de sorra i el millor de si mateix... Podem observar i aprendre a partir de l'experiència de la construcció de l'iglú de l'escola Castellum de Sant Julià de Ramis.

Les imatges que acompanyen aquest text a la web són una mostra de les creacions que hem recollit amb la participació i les aportacions fetes per diferents escoles, en cursos de formació o en els viatges d'estudi per diferents països. Amb la vostra col·laboració, continuarem mostrant experiències com aquestes i que avui, en la mateixa línia, s'estan construint en diferents àmbits de la comunitat educativa.

L'equip del Safareig
www.elsafareig.org